

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 3 листопада 2023 року)

2023

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» В. С. Загороднього
(наказ № 3559-41 від 01.11.2023 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор, Заслужений юрист України **Аракелян М. Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Гребенюк Дмитро Олегович – асистент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-й річниці ухвалення Загальної декларації прав людини 1948 р., 3 листопада 2023 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 549 с.

Секція № 2
ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Павленко Микола Вадимович
*начальник групи цивільно-військового
співробітництва центру стратегічних
комунікацій оперативного
угруповання військ «Херсон»*

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ
ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ
МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО
ПРАВА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
ПРОТИ УКРАЇНИ

20 листопада 2023 року за повідомленням Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими до України повернуто тіла (останки) 94-х загиблих військовослужбовців Сил Оборони України та, у відповідності до норм міжнародного гуманітарного права передано тіла (останки) комбатантів зі сторони збройних сил російської федерації [1]. В той же час, чинним міжнародним гуманітарним правом не визначено обов'язок чи рекомендацію сторонам воєнного конфлікту здійснювати репатріацію тіл (останків) комбатантів, що брали у ньому участь.

Так, відповідно до абзаців другого та третього статті 120 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року відповідні власті повинні дбати про

гідне поховання померлих військовополонених та відповідну організацію такого поховання (кремації у випадках нагальних потреб гігієни)[2].

На рівні національного законодавства України процес репатріації тіл (останків) врегульовано Порядком передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 року № 698, який визначає послідовність дій державних органів України (зокрема, міністерства внутрішніх та закордонних справ, координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, об'єднаний центр, Збройні Сили України тощо) та особливості їх взаємодії з міжнародними організаціями та іноземними державами [3]. Проте вбачається, що ефективними заходи з репатріації тіл (останків) загиблих оборонців (в тому числі, некомбатантів) можуть бути лише у випадку затвердження аналогічного за змістом нормативно-правового акту з боку Російської Федерації або, що очікувано є більш ймовірним, врегулювання питання обміну тілами (останками) актом міжнародного гуманітарного права, обов'язковим для виконання сторонами конфлікту.

Щодо питання нерівності законних засобів та методів під час проведення евакуації цивільного населення Україною та окупаційною державою слід зазначити наступне (на прикладі деокупованих та тимчасово окупованих територій

Херсонської області).

За повідомленням українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» з 23 жовтня 2023 у 23 населених пунктах Херсонської області на підконтрольній Україні території з метою захисту дітей, які перебувають в районах бойових дій, оголошена обов'язкова евакуація дітей у примусовий спосіб разом з їх батьками або іншими законними представниками [4]. Таке рішення відповідає національному законодавству України. Так, частиною шостою статті 33 Кодексу цивільного захисту України та пунктом 3 Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій визначено проведення обов'язкової евакуації цивільного населення у разі збройних конфліктів [5][6]. При цьому, примусової евакуації навіть під час загрози життю та здоров'ю дитячого населення внаслідок ведення бойових (спеціальних) дій не передбачено.

В свою чергу, відповідно до статті 49 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року окупаційна держава може здійснювати повну або часткову евакуацію з окупованої території для забезпечення безпеки населення або з причин військового характеру в межах окупованої території а, за випадків, коли цього неможливо уникнути з матеріальних причин, дозволяється проводити таку евакуацію за її межі [7]. Як наслідок, Російська Федерація з посиланням на

вказану норму легітимізує примусове відселення цивільного населення з районів його проживання не зважаючи на наявність чи відсутність відповідної згоди таких осіб, що перебувають під захистом.

Джерела:

1. На підконтрольну уряду України територію повернено тіла (останки) 94 оборонців України - Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими. Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими. URL: <https://koordshtab.gov.ua/archive/2543> (дата звернення: 27.11.2023).
2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153 (дата звернення: 27.11.2023).
3. Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України : Постанова Каб. Міністрів України від 17.06.2022 р. № 698 : станом на 30 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2022-p#Text> (дата звернення: 27.11.2023).
4. Ukrinform. Примусова евакуація родин із дітьми: на Херсонщині визначили 23 населені пункти. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3777660-primusova-evakuacia-rodin-iz->

ditmi-na-hersonsini-viznacili-23-naseleni-punkti.html (дата звернення: 27.11.2023).

5. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 02.10.2012 р. № 5403-VI : станом на 27 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 27.11.2023).

6. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій : Постанова Каб. Міністрів України від 30.10.2013 р. № 841 : станом на 10 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-p#Text> (дата звернення: 27.11.2023).

7. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 27.11.2023).